

УДК: 352(477)(075.8)

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-6\(18\)-79-97](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-6(18)-79-97)

Крусян Анжеліка Романівна,

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, провідний науковий співробітник відділу конституційного права та місцевого самоврядування, Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, тел.: 0674861972, e-mail: 370235@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6437-2864>

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПАРАДИГМА ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Децентралізація влади в Україні є одним із стратегічних напрямків вітчизняних політико-правових перетворень у контексті євроінтеграційних процесів.

Основними характеристиками децентралізації влади є перерозподіл повноважень з питань публічного управління на місцях на користь органів місцевого самоврядування, а також відповідна організація місцевої публічної влади (через реформування системи місцевого самоврядування та модернізації «вертикалі» органів виконавчої влади) на основі оновленого адміністративно-територіального устрою.

Це обумовлює нові види та форми взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади (місцевих органів публічної влади). При цьому слід акцентувати увагу на тому, що спільна діяльність (взаємодія) цих органів є важливою складовою механізму децентралізації для забезпечення демократичного, ефективного здійснення публічної влади.

Науково-практична парадигма взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади (місцевих органів публічної влади) в умовах децентралізації містить: концептуально-теоретичні положення щодо децентралізації, яка обумовлює відповідну організацію публічної влади на місцях; концепцію співвідношення державного, національного та місцевого інтересів; концепцію розмежування компетенції місцевих органів публічної влади (зокрема, за принципом конституційного визначення та відповідного забезпечення широкої компетенції органів місцевого самоврядування та наявності обмеженої, переважно наглядово-координаційного характеру, компетенції місцевих органів виконавчої влади); інститут делегування повноважень; принципи взаємодії місцевих органів публічної влади; концептуалізацію взаємовідносин, що виникають між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади та кореспондуючих їм видів і організаційно-правових форм взаємодії цих органів; науково-практичні рекомендації з удосконалення чинного законодавства щодо організації та функціонування місцевих органів публічної влади, а також розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Ключові слова: децентралізація, публічна влада, місцеве самоврядування, органи виконавчої влади, місцеві органи публічної влади, національний інтерес, державний інтерес, місцевий інтерес, взаємодія місцевих органів публічної влади.

Krusian Anzhelika Romanivna,

Doctor of Laws, professor, Honored Lawyer of Ukraine, leading research scientist of the department for the constitutional law and local self-government, V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine; 4, Triokhsviatytska str., Kyiv, 01001, Ukraine. Phone number: 0674861972, e-mail: 370235@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6437-2864>

RESEARCH AND PRACTICE PARADIGM OF INTERACTIONS BETWEEN LOCAL BODIES OF THE PUBLIC AUTHORITY WITH THE DECENTRALIZATION PROCESSES IN UKRAINE

Abstract. The power decentralization in Ukraine is one of strategic lines of domestic political and legal transformations within the context of European integration processes.

The main features of the power decentralization is the reauthorization in the issues of public governance at the local level in favor of local self-government bodies as well as the relevant arrangement of the public authority at the local level (via the reformation of the local self-government system and modernization of the vertical structure of the executive power bodies) on the basis of the improved administrative and territorial structure.

This predetermines new types and forms of interactions between local self-government bodies and local bodies of the executive power (local bodies of the public authority). Herewith, it should be stressed that the joint activity (interaction) of these bodies is an important constituent part of the decentralization mechanism for ensuring the democratic and efficient implementation of the public authority.

The research and practice paradigm between local self-government bodies and local bodies of the executive power (local bodies of the public authority) within the decentralization processes contains the conceptual and theoretical provisions regarding the decentralization which predetermines the relevant arrangement of the public authority at the local level; concept of the correlation of the state, national and local interests; concept of the delineation of competence of local bodies of the public authority (particularly, according to the principle of the constitutional definition and the relevant provision of the wide competence to the local self-government bodies in the sphere of implementing the public governance at the local level and availability of the limited competence of the executive power local bodies, predominantly of the supervisory and coordinating nature); the institute of the delegation of authorities; principles of the interactions between the local bodies of the public authority and local bodies of the executive power and correspondent to them types and forms of incorporation of these bodies; scientific and practical recommendations on the improvement of the current legislation regarding the arrangement and functioning of the local bodies of the public authority and development of the local self-government with the decentralization processes.

Keywords: decentralization, public authority, local self-government, bodies of the executive power, national interest, state interest, local interest, interactions between the local bodies of the public authority.

Постановка проблеми. Проблема співвідношення інститутів публічної влади (державної і самоврядної) на місцевому рівні, взаємодія їх органів є предметом активних наукових розвідок, починаючи з моменту відродження в незалежній Україні місцевого самоврядування та, зокрема, з прийняттям Закону від 7 грудня 1990 р. «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування», який надав органам державної влади – місцевим Радам деякі самоврядні повноваження. Якісно новий етап у встановленні взаємовідносин між органами виконавчої влади на місцях та органами місцевого самоврядування та їх взаємодії починається з прийняттям Конституції України 1996 р., яка закріпила нормативну модель організації публічної влади на місцях у вигляді місцевого самоврядування (ст. 140 Конституції України) та державного управління, що здійснюється органами виконавчої влади – місцевими державними адміністраціями (ст. 118 Конституції України), конституційним обов'язком яких є здійснення «взаємодії з органами місцевого самоврядування» (п. 6 ст. 119 Конституції України). У напрямку пошуку найбільш ефективної моделі взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у цей період були проведені дисертаційні дослідження [див., напр.: 1]. Це надало новий імпульс процесу реформування всієї структури публічної влади в незалежній Україні та, зокрема, реформуван-

ню механізму взаємодії місцевих органів публічної влади¹.

Сьогочасні політико-правові перетворення в Україні визначають необхідність подальшого реформування у сфері організації публічної влади на місцях, а також реформування адміністративно-територіального устрою на основі децентралізації.

Удосконалення здійснення публічної влади на місцевому рівні на основі децентралізації обумовлює нову «якість» та оновлений зміст спільної діяльності місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Консолідація зусиль цих органів, тобто їх спільна діяльність (взаємодія), є важливою умовою та водночас засобом здійснення демократичного, децентралізованого управління територіями. Для досягнення цієї мети, починаючи з 2015 року, активізується децентралізаційна реформа та здійснюються відповідні законопроектні напрацювання [2, 3, 4, 5, 6]. Втім, на сьогоднішній день зміни до Основного Закону України щодо децентралізації влади не внесені, що створює проблему конституційного забезпечення децентралізаційної реформи. Крім того, необхідні подальші наукові напрацювання для створення теоретичного підґрунтя для децентралізаційних процесів та, зокрема, щодо створення

---

¹ Відповідно до позиції автора щодо визначення публічної влади як системного утворення, що включає види цієї влади (державну владу та публічно-самоврядну владу) та рівні, на яких реалізується та зорганізується публічна влада (центральний та місцевий рівні), в тексті застосовується вербальна конструкція «місцеві органи публічної влади», що означає – місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

моделі ефективної взаємодії місцевих органів публічної влади в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика децентралізації та взаємовідносин між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в сучасній вітчизняній науці залишається однією з найбільш актуальних, незважаючи на те, що за останні роки були численні наукові публікації [див., напр.: 7], проведені монографічні [див., напр.: 8] та дисертаційні дослідження [див., напр.: 9, 10, 11 та ін.] з цього питання.

Так, питання теорії децентралізації публічної влади та окремі питання взаємовідносин місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у своїх працях розглядали такі вітчизняні учені, як О.В. Батанов, В. І. Борденюк, О.М. Бориславська, І. П. Бутко, В. М. Кампо, М. І. Корнієнко, В. В. Кравченко, І. О. Кресіна, В. С. Куйбіда, О.В. Мельник, В.І. Мельниченко, Н.Р. Нижник, М. П. Орзіх, Р.І. Панчишин, В. Ф. Погорілко, М. О. Пухтинський, О. В. Ременяк, С.А. Романюк, О. В. Скрипнюк, А. Ф. Ткачук, Г.В. Шатілін та ін.

Водночас бракує наукових досліджень щодо взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади з урахуванням сучасних, вітчизняних політико-правових реалій.

Метою статті є визначення основних положень науково-практичної парадигми взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (місцевих органів публічної влади) як важливої складової механізму децентралізації для за-

безпечення ефективного здійснення публічної влади на місцях. Авторське розуміння парадигми базується на лінгвістичному (від грец. «приклад») та філософському підходах [12] щодо визначення цього концепту як моделі постановки наукового завдання та його вирішення (теоретична складова парадигми) з відповідними пропозиціями втілення теоретичних положень у практику (практична складова парадигми).

Виклад основного матеріалу. Складовим елементом науково-практичної парадигми взаємодії місцевих органів публічної влади в умовах децентралізації є концептуально-теоретичні положення щодо децентралізації влади, що обумовлює особливості організації публічної влади на місцях, обсяг компетенції органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади та безпосередньо впливає на зміст взаємодії цих органів.

При існуючій варіабельності думок щодо сутності та змісту децентралізації влади, слід відзначити, що з урахуванням конституційно-правових реалій, ґрунтуючись на теорії децентралізації публічної влади та управління, можна зробити висновок, що проявом децентралізації влади в сьогоdnшній Україні має стати розширення повноважень органів публічно-самоврядної влади та надання їм певної компетенційної самостійності в межах унітарного державного устрою України, що для сучасної України має стати як стабілізуючим фактором, так і фактором її сталого піднесення. Тобто питома вага публічно-управлінської діяльності має покладатися на органи публічно-самоврядної влади (місцеве самоврядування).

Така децентралізація владних повноважень, у свою чергу, обумовлює відповідну організацію публічної влади на місцях через реформування системи місцевого самоврядування та здійснення адміністративної реформи у частині реформування системи органів виконавчої влади на місцях, що складає організаційно-правову основу децентралізації публічної влади. При цьому слід підтримати тезу, що «у будь-якому разі децентралізація влади на користь місцевого самоврядування й інших уповноважених суб'єктів не може мати абсолютний характер» [13, с. 19]. Місцеве самоврядування – це «не держава в державі». Для представництва та реалізації інтересів держави на місцевому рівні мають бути представники цих інтересів, тобто відповідні органи виконавчої влади.

Децентралізація влади забезпечує самостійність публічної влади на місцях при вирішенні питань місцевого значення в «інтересах місцевого населення» (п. 1 ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р.), тобто місцевого інтересу. Втім, місцевий інтерес не має протистояти загальнодержавному інтересу, метою досягнення якого є забезпечення єдності держави як єдиного політичного, соціально-економічного, територіального та правового простору. Збалансована узгодженість цих інтересів є основним принципом взаємодії цих органів, а основним критерієм розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади є розмежування сфер державного та місцевого інтересів.

Отже, важливим є визначення сфер державних та місцевих інтере-

сів. Незважаючи на те, що Конституція України та чинне законодавство містять концепт «інтерес» (див., напр.: ст.ст. 18, 32, 34-36, 39, 41, 79, 104, 131-1, 140 та ін. Конституції України; ст.ст. 1, 4, 5, 10, 15, 16, 28 та ін. Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; ст.ст. 3, 18, 35, 37, 43 та ін. Закону України «Про місцеві державні адміністрації»), немає єдності щодо визначення їх змісту.

Сфера місцевого інтересу окреслюється колом питань місцевого значення, що є об'єктом публічно-самоврядної влади. Аналіз міжнародних стандартів у цій сфері та законодавства про місцеве самоврядування дає можливість віднести до місцевого інтересу управління комунальною власністю, соціально-економічний і культурний розвиток сіл, селищ, міст, вирішення житлово-комунальних і побутових питань, медичне обслуговування населення, управління закладами освіти, культури, фізкультури і спорту, що належать територіальним громадам або передані їм тощо.

Таким чином, конституційна парадигма побудови місцевого самоврядування забезпечує ефективне вирішення локальних завдань в інтересах населення з максимально можливою участю самого населення, що відповідає європейським правовим стандартам. Як слушно зазначено в юридичній літературі, «місцеве самоврядування є універсальною організацією управління, формою саморегулювання громадського життя, зменшуючи дистанцію між суб'єктами та об'єктами владарювання» [14, с. 80].

Слід звернути увагу на те, що у Проекті тексту змін до Конституції України в частині децентралізації вла-

ди від 29 листопада 2021 р. (далі: Проект тексту змін до Конституції України в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р.) [6] пропонується ст. 140 Конституції України викласти в редакції: «місцеве самоврядування є гарантованим державою правом та спроможністю громади безпосередньо або через органи місцевого самоврядування самостійно здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ під власну відповідальність у межах Конституції і Законів України в *інтересах мешканців* (виокр. – А.К.)». Отже, пропонується у текст статті 140 Конституції України ввести вербальну конструкцію «інтереси мешканців». Системний аналіз положень цього Проекту надає підстави визначити, що за своїми сутністю та змістом «інтереси мешканців» і є місцевими інтересами.

У сучасній юридичній науці проблематика визначення сутності, змісту та механізмів реалізації державного інтересу залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, немає уніфікованого визначення поняття державного інтересу, його співвідношення з національними та місцевими інтересами. У сучасній літературі державний інтерес розглядається як «інтереси, що мають у своїй основі загальносуспільні потреби, тобто засновані, умовно кажучи, на загальносуспільних цінностях» [15, с. 166]. Державний інтерес спрямований на створення умов для свободного та всебічного розвитку кожного члена організованого суспільства, його сутність виражається в задоволенні життєво необхідних потреб усіх членів суспільства.

Отже, за своєю сутністю державний інтерес характеризується єдністю

щодо визначення всіх публічних процесів, спрямованих на задоволення суспільних потреб з метою досягнення єдиної мети – загального блага політично-організованого суспільства.

Державний інтерес має свій прояв у тексті Конституції України, зокрема, у тих її положеннях, в яких йдеться про обов'язки та функції держави, а також про функції, що є справою всього Українського народу.

Так, системний аналіз положень ст.ст. 3, 10, 11, 12, 13, 16, 17 Конституції України надає підстави зробити висновок, що до сфери державного інтересу відносяться: 1) державний захист: суверенітету і територіальної цілісності України; прав усіх суб'єктів права власності та господарювання; 2) державне забезпечення: прав і свобод людини; екологічної, економічної, інформаційної безпеки; соціальної спрямованості економіки; всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України; 3) державне сприяння: консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України; задоволенню національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Крім того, відповідно до тексту Конституції України (див.: ст. 18) слід виокремлювати поряд з державним інтересом – національний інтерес. На відміну від державного та місцевого інтересів існує «офіційне» визначення національного інтересу, яке міститься у п. 10 ч.1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21

червня 2018 р. [16]. Крім того, у Стратегії національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 р., визначено: «Ураховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України і Законом України «Про національну безпеку України», пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція [17]. Таким чином, виходячи зі змісту цієї статті, можна резюмувати, що «офіційно» (тобто закріплено в чинному законодавстві) виокремлюються «фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України і Законом України «Про національну безпеку України», і пріоритетні національні цінності». Таке виокремлення є теоретично та практично обґрунтованим. Адже національні інтереси є квінтесенцією потреб суспільства та держави, які можуть змінюватися у зв'язку з певними проблемами та викликами, що виникають на конкретному етапі суспільно-державного розвитку або обумовлені контекстом міжнародних відносин та зовнішньополітичних подій.

Звідси, національні інтереси можна охарактеризувати як статично-динамічний концепт. Статична складова національного інтересу – це неперехідні життєво важливі інтереси, які є незмінними константами, що закріплюються в Основному Законі держави та

таким чином набувають конституційного рангу. Динамічність національних інтересів означає виокремлення конкретних цілей, напрямів та методів, які є пріоритетними на певному етапі соціально-політичного розвитку та кореспондують актуальним потребам національної спільноти.

Що стосується співвідношення національного та державного інтересів, то тут слід акцентувати увагу на тому, що зазвичай зарубіжні дослідники ототожнюють їх. Вітчизняні учені також переважно не протиставляють ці інтереси: «Під категорією «національний» інтерес» доцільно розуміти потреби й цінності держави, що мають реалізовуватися на міжнародній арені та метою яких є не тільки повноцінний розвиток держави, а й формування державної могутності» [18, с.31].

В юридичній літературі аргументується теза, що «оскільки держава є найбільш суверенним інститутом, то вона є і основним механізмом реалізації національних інтересів, оскільки без національної держави реалізація національних інтересів національної спільноти зводиться до нуля» [18, с. 27]. Думається, що це теза є слушною. Адже реалізація та досягнення національних інтересів як сукупності життєво-необхідних потреб нації (національних спільнот) означає і наявність у нації власної держави, здатної забезпечувати громадянам безпеку та можливість самовизначення нації у межах території, на якій знаходиться переважна більшість національної спільноти, що розглядає себе як нація (титульна нація). Крім того, держава, яка позиціонує себе як демократичну, правову державу, має інтереси, які кореспондують національним інтересам.

Таким чином, національний та державний інтерес є взаємообумовленими концептами, адже державний інтерес є відображенням національного інтересу та виражається у створенні умов для свобідного та всебічного розвитку кожного члена суспільства та задоволення життєво важливих потреб усього організованого суспільства. Державний інтерес охоплює ті сфери національних потреб, які держава визначає загальнозначущими. Отже, державний інтерес формується на основі національного інтересу та його особливістю є те, що реалізується безпосередньо державою. В той час як національний інтерес реалізується не тільки державою, але й іншими суб'єктами. Зокрема, як слушно визначається в юридичній літературі, «реалізація національних інтересів відбувається через різні інститути політичної системи, а саме: державу, політичні партії, громадські організації, церкву» [18, с. 27].

Таким чином, у задоволенні національних інтересів зацікавлені як держава (через реалізацію державних інтересів), так і органи місцевого самоврядування (як органи публічно-самоврядної влади та інститут громадянського суспільства, через реалізацію місцевих інтересів). При цьому державний інтерес охоплює всю територію держави та виражає інтереси народу України – громадян України всіх національностей, на відміну від місцевого інтересу, який обмежений відповідними територіями та виражає інтереси громади (інтереси мешканців).

Досягнення та забезпечення національного інтересу може відбуватися за умови реалізації як державного, так і місцевого інтересів, адже при задоволенні державного інтересу створюються

відповідні умови та збільшуються реальні можливості для задоволення місцевих інтересів. Звідси, місцеві інтереси мають бути орієнтованими на державний інтерес, адже задоволення виключно місцевих інтересів створює загрозу реалізації національного інтересу.

Звідси, для представництва та реалізації державного інтересу на місцях мають бути «представники» державного інтересу, тобто органи виконавчої влади на місцях, з повноваженнями, обсяг та спрямованість яких обумовлені метою представництва та реалізації державних інтересів на місцях. Це обумовлює відповідну систему органів публічної влади на місцях, яка в умовах децентралізації має будуватися на принципі субсидіарності і повсюдності місцевого самоврядування.

Сучасні тенденції соціального розвитку в напрямку формування системи українського конституціоналізму, функціонування якої спрямовано на обмеження (самообмеження) державної влади в інтересах громадянського суспільства, прав і свобод людини, зумовлюють нову парадигму організації державного управління, відповідно до якої діяльність органів виконавчої влади, окрім адміністративно-управлінських функцій, набуває координаційного, забезпечувального та наглядово-моніторингового характеру у взаємовідносинах з іншими суб'єктами та об'єктами управління.

Таким чином, становлення системи конституціоналізму зумовлює, що в умовах децентралізації на рівні місцевого управління органи державної влади не мають широкої загальної компетенції та, зокрема, не здійснюють контрольних повноважень щодо органів місцевого самоврядування.

Втім, вони мають представляти та впроваджувати інтереси держави на місцевому рівні, для досягнення цієї мети за ними має бути збережено повноваження щодо координації діяльності органів публічної влади (управління) на місцях, моніторингу реалізації державного інтересу, нагляду за законністю актів інших суб'єктів публічного управління (зокрема органів місцевого самоврядування). Тому слід підтримати те, що у проектах Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації)» [2-6] запроваджено інститут префектів.

Зокрема, у Проекті тексту змін до Конституції України в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р. [6] передбачено, що «виконавчу владу в областях і повітах, містах Києві та Севастополі здійснюють територіальні органи центральних органів виконавчої влади та префекти України (нова редакція ст. 118 Конституції України).

Децентралізація публічної влади детермінує необхідність і конституційного реформування системи місцевого самоврядування. Так, у Проекті тексту змін до Конституції України в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р. теоретично логічно та практично доцільно закріплюється, що «[повітова,] обласна рада громад є органом місцевого самоврядування, що представляє і реалізує спільні інтереси громад [повіту,] області та має власний виконавчий орган» (зміни до ст. 140 Конституції України) [6].

Крім того, суттєвим щодо утвердження та розвитку місцевого самоврядування є укріплення його матеріальної та фінансової основи через внесення відповідних змін до ст. 142 Конституції України [6].

Визначена організація органів публічної влади на місцях (органи місцевого самоврядування з широкою компетенцією у сфері здійснення публічного управління на місцях та наявність представників органів виконавчої влади з обмеженими повноваженнями переважно координаційно-наглядового характеру, в також наявність територіальних органів центральних органів виконавчої влади) обумовлює відповідну модель взаємодії місцевих органів публічної влади.

Основою такої взаємодії є чітке визначення та законодавче закріплення повноважень цих органів, що і обумовлює зміст, види та форми їх взаємодії в умовах децентралізації. Для досягнення цієї мети, перш за все, необхідним є розмежування компетенції органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади. Адже тільки за цією умовою є можливою їх взаємодія.

Розмежування компетенції зазначених органів має ґрунтуватися на п'яти основних положеннях: по-перше, місцеве самоврядування є публічно-самоврядною владою, відмінною за своєю правовою природою від державної влади, що функціонує від імені та в інтересах місцевого населення; по-друге, органи місцевого самоврядування в умовах децентралізації, в межах закону здійснюють регулювання та управління суттєвою більшістю публічних справ; по-третє, наявність однієї мети органів державної влади та місцевого самоврядування – здійснення ефективного публічного управління на місцях; по-четверте, виокремлення та співвідношення (взаємозв'язок) національного, державного (загального) і місцевого інтересів; по-п'яте, дого-

вірна форма делегування повноважень з метою здійснення ефективного управління на місцях.

Визначення та законодавче закріплення повноважень місцевого самоврядування в умовах децентралізації має відбуватися на основі певних принципів. По-перше, це принцип урахування цілеспрямованості функціонування публічно-самоврядної влади, що функціонує від імені та в інтересах місцевого населення та принцип субсидіарності (відповідно до п. 1 ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. «місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління переважною часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення»; відповідно до п. 3 ст. 4 «публічні повноваження, як правило, здійснюються переважно тими органами публічної влади, які мають найтісніший контакт з громадянином. Наділяючи тими чи іншими повноваженнями інший орган, необхідно враховувати обсяг і характер завдання, а також вимоги досягнення ефективності та економії»). По-друге, це принцип відповідності повноважень органів місцевого самоврядування їх фінансовому забезпеченню (відповідно до п. 2 ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування «обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим конституцією або законом»).

Зокрема, відповідно до положень нової редакції ст. 143 Конституції України, запропонованої у Проекті тексту змін до Конституції України

в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р. [6], громада безпосередньо або через органи місцевого самоврядування громади: ухвалює статут громади; управляє майном, що є в комунальній власності; затверджує бюджет відповідної громади і контролює його виконання; затверджує стратегію сталого розвитку, програми місцевого розвитку та контролює їхнє виконання; ухвалює рішення щодо місцевих податків і зборів; організовує і проводить місцеві референдуми та забезпечує реалізацію їхніх результатів; утворює, реорганізовує та ліквідує комунальні підприємства, організації та установи, а також здійснює контроль за їхньою діяльністю; вирішує питання територіального поділу громади та управління цими територіями; вільно вирішує в межах закону питання місцевого значення, які не вилучені зі сфери її компетенції і вирішення яких не доручене жодному іншому органу. Таким чином, громада вирішує всі питання місцевого значення, рішення яких не доручено державою іншим органам.

Аналіз повноважень префектів відповідно до нової редакції ст. 119 Конституції України, яка пропонується у Проекті тексту змін до Конституції України в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р. [6], надає підстави визначити такі конституційні функції префекта: 1) представляє державні інтереси – представляє Президента України та Кабінет Міністрів України, інформує їх про стан реалізації державної політики (п. 1 ст. 119); 2) координаційна – спрямовує і координує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади (п. 2 ст. 119); забезпечує попередне

проведення консультацій органів державної влади з місцевим самоврядуванням у процесі планування і ухвалення рішень щодо всіх питань, що стосуються місцевого самоврядування (п. 3 ст. 119); організовує взаємодію територіальних органів центральних органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного або надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації (п. 4 ст. 119); 3) наглядова – здійснює адміністративний нагляд за додержанням територіальними органами центральних органів виконавчої влади Конституції та Законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України (п. 2 ст. 119); здійснює адміністративний нагляд за відповідністю Конституції і Законам України актів органів місцевого самоврядування у випадках і в порядку, визначених законом; (п. 5 ст. 119); здійснює інші наглядові та координаційні повноваження, визначені законом України (п. 6 ст. 119).

Отже, думається, що закріплення на конституційному рівні за префектами трьох основних функцій – наглядової, координаційної та представництво державних інтересів, а за громадою та органами місцевого самоврядування – широкого переліку питань місцевого значення відповідає принципу поєднання місцевих та державних інтересів, а також вищенаведеним принципам визначення та законодавчого закріплення повноважень місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Крім того, з метою ефективного та оптимального здійснення виконавчої влади на місцях в умовах децентралізації необхідним є інститут делегування повноважень.

Відповідно до редакції ст. 140 Конституції України, яку викладено у Проекті тексту змін до Конституції України, в частині децентралізації влади від 29 листопада 2021 р. «місцевому самоврядуванню можуть бути делеговані центральним органом виконавчої влади повноваження і функції для окремих цілей відповідно до закону, а місцеве самоврядування під час їхнього виконання має право пристосовувати свою діяльність до місцевих умов» [6].

Наведена редакція статті заслуговує на увагу. По-перше, делегування повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування має важливе значення для забезпечення державних інтересів на місцевому рівні. У цьому контексті слід підтримати концепцію Асоціації міст України щодо змін до Конституції України в частині місцевого самоврядування та територіальної організації державної влади (прийнято Правлінням Асоціації міст України 18 лютого 2020 р.), відповідно до якої компетенція органів місцевого самоврядування й надалі має поділятися на власну та делеговану державою [19]. По-друге, інститут делегування повноважень має бути закріпленим на конституційному рівні, з визначенням основних аспектів механізму такого делегування (водночас, при скасуванні практики делегування повноважень місцевого самоврядування місцевим органам виконавчої влади). По-третє, зі змісту наведених положень можна зробити висновок, що скасовується нормативна форма делегування повноважень (законом), як це передбачено чинним законодавством. Водночас, викликає зауваження формулювання, що «міс-

цевому самоврядуванню можуть бути делеговані центральним органом виконавчої влади повноваження і функції ...», тобто можливим є делегування повноважень місцевому самоврядуванню відповідними рішеннями центральних органів виконавчої влади, на що, зокрема і вказується у «Фінальному звіті за результатами інклюзивних позапарламентських публічних консультацій «Зміни до Конституції України у частині децентралізації через консенсус»» від 29 листопада 2021 р. [6, с. 11]. Звідси виникає питання щодо правової природи цих рішень, їх юридичної сили та ступеня обов'язковості для місцевого самоврядування. Думається, що більш вдалою є редакція ст. 143 Конституції України, яка містилась у проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації)» від 01 липня 2015 р., а саме: «Виконавчим органам місцевого самоврядування громади, виконавчим комітетам районної, обласної ради відповідно до закону можуть бути делеговані окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності» [3]. Звідси, конституційно допускалася («відповідно до закону») можливість делегування повноважень органів виконавчої влади відповідним органам місцевого самоврядування на підставі договору.

Думається, що договірна форма надання повноважень органів виконавчої влади відповідним органам місцевого самоврядування є більш прийнятною. У сучасних умовах

здійснення в Україні конституційної реформи, побудови демократичної, правової держави і формування інститутів громадянського суспільства юридична значущість публічного договору в конституційно-правовому механізмі зростає, передусім, як спосіб диспозитивного (координаційного, реординаційного) регулювання суспільних відносин. На відміну від жорсткого імперативу (відповідно до нормативної форми делегування повноважень), що не залишає можливості вибору варіантів поведінки, диспозитивна форма дає потенціал сторонам самостійно визначати напрями досягнення поставленої мети, встановлювати взаємні права та обов'язки на основі консенсусу. Безумовно, договірна свобода не є абсолютною, безмежною, навпаки, відбувається взаємне обмеження свободи договірних сторін. Це – добровільне самообмеження договірної свободи через узяття на себе договірних зобов'язань.

Тому очевидно, що сфери договірних відносин у конституційному праві України мають розширюватися. Децентралізація публічної влади обумовлює можливість виникнення стабільних, договірних відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Здійснення делегування у законодавчий (або інший нормативний) спосіб суперечить принципам децентралізації публічної влади та самостійності місцевого самоврядування в системі публічної влади. Для надання повноважень органів виконавчої влади відповідним органам місцевого самоврядування більш прийнятною є договірна форма, через укладення компетенційних договорів.

Отже, концепції децентралізації; співвідношення державного, національного та місцевого інтересів; розмежування компетенції органів публічної влади на місцях; інститут делегування повноважень є науково-теоретичними складниками науково-практичної парадигми взаємодії місцевих органів публічної влади.

Крім того, важливим складовим елементом цієї парадигми є система принципів взаємодії місцевих органів публічної влади, тобто це базові засади, вихідні ідеї і положення, які формують основу механізму взаємодії місцевих органів публічної влади.

В юридичній літературі знайшли своє відображення наукові дослідження щодо принципів взаємовідносин між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування та, зокрема, їх класифікація на загальні, що стосуються системи органів публічної влади в цілому, і спеціальні, дія яких розповсюджується лише на відносини між названими суб'єктами [20]. Така класифікація є доречною та обґрунтованою і щодо визначення та характеристики принципів взаємодії цих органів.

Отже, принципи взаємодії органів, що розглядаються, класифікуються на загальні та спеціальні. Загальні принципи закріплені у Конституції України, тому за своєю правовою природою вони є конституційними. Спеціальні принципи є похідними від конституційних, тобто вони об'єктивно випливають зі змісту конституційних положень та містяться в інших джерелах законодавства про місцеве самоврядування та місцеві органи виконавчої влади, крім того, це можуть бути принципи, які отримали загальне визнання

в діяльності місцевих органів публічної влади, незважаючи на відсутність їхньої формальної фіксації в нормативно-правових актах, та мають своє відображення в інших джерелах конституційного права (судових прецедентах, судовій практиці, юридичних позиціях органу конституційної юстиції).

До загальних (конституційних) принципів взаємодії місцевих органів публічної влади слід віднести такі принципи: народовладдя (ст. 5 Конституції України), тобто народ є єдиним джерелом публічної влади як державної, так і публічно-самоврядної; визнання та гарантування в Україні місцевого самоврядування (ст. 7 Конституції України); верховенства права (ст. 8 Конституції України); законності, тобто обов'язок органів і посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування діяти на основі, в межах повноважень і способом, які передбачені Конституцією і законами України (ст. 19 Конституції України).

Спеціальними принципами взаємодії місцевих органів публічної влади є принципи: поєднання місцевих і державних інтересів; взаємної підтримки місцевих органів публічної влади та координації сумісних дій; державної підтримки та гарантованості місцевого самоврядування; судового урегулювання спорів і розбіжностей між місцевими органами публічної влади.

Взаємодія місцевих органів публічної влади виражається у відповідних видах та кореспондуючих їм організаційно-правових формах, які обумовлені взаємовідносинами, що виникають при здійсненні публічної влади в умовах децентралізації.

Взаємовідносини між органами виконавчої влади на місцях та органами місцевого самоврядування за своєю природою є різновидом соціально-управлінських відносини і тому їх варто розглядати у вертикальній та горизонтальній проекціях та класифікувати на вертикальні і горизонтальні відносини. При цьому горизонтальні взаємовідносини є домінуючими, в той час як вертикальні – можуть виникати між органами, що розглядаються при виконанні делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. Реальне життя цих взаємовідносин – це взаємодія суб'єктів при реалізації своїх повноважень.

Автором у дисертаційному дослідженні «Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» (1999 р.) [1] було обґрунтовано, що відповідно до видів взаємовідносин, які виникають між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, обґрунтованим є виокремлення координаційної, субординаційної і реординаційної взаємодії цих органів. Види взаємодії визначають організаційно-правові форми взаємної діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. При цьому слід виокремити організаційно-правову форму, яка притаманна всім видам взаємодії – взаємне інформування. Системний аналіз наукової літератури надає підстави стверджувати, що ця наукова концепція знайшла свою підтримку [див., напр.: 20; 21, с. 168].

В умовах децентралізації пріоритетним видом взаємодії є координаційна взаємодія. Основним завданням координаційної взаємодії є кооперація управлінських зусиль для більш

успішного вирішення спільних завдань. Цей вид взаємодії повинен здійснюватися в тих сферах громадського життя, які в рівній мірі важливі для реалізації як державних, так і місцевих інтересів. Координація як вид взаємодії характеризується тим, що встановлюється, як правило, між несупідлеглими органами. Вона ґрунтується на взаємній зацікавленості в доцільних, спільних діях рівноправних органів. Це взаємодія у вирішенні питань економічного, соціального і культурного розвитку територій, в галузі соціального захисту населення, охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів відповідних територій, а також в галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод людини і громадянина. Основним завданням координаційної взаємодії є узгодження дій для успішного рішення спільних завдань. У системі координаційної взаємодії двох центрів публічної влади на місцевому рівні виявляється необхідність третього елемента – суб'єкта, який координує їх дії. Виходячи з цього, доцільним є утворення координаційної структури з питань взаємодії місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування. Її основним завданням повинна бути кооперація управлінських зусиль органів публічної влади одного рівня. Координаційний вид взаємодії в умовах децентралізації має місце при взаємній діяльності органів місцевого самоврядування та територіальних органів центральних органів виконавчої влади при виконанні цими органами своєї (власної) компетенції. Координатором цієї взаємодії, виходячи з аналізу існуючих законопроектів

тних робіт, може бути префект. Звідси доцільним є закріпити на конституційному рівні та у відповідних профільних нормативно-правових актах таке повноваження представника органу виконавчої влади на місцях, як – «координація та забезпечення взаємодії територіальних органів центральних органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування».

Основними формами координаційної взаємодії є: утворення спеціальних органів на паритетних началах для реалізації спільних програм, здійснення конкретних дій у певних сферах, життєдіяльності території та ін.; проведення координаційних нарад, консультацій за участю керівників і посадових осіб місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування; проведення спільних дій, заходів з комплексних питань; планування спільних дій, заходів з розподілом обов'язків між учасниками їх реалізації; проведення науково-практичних семінарів, конференцій з питань удосконалення координаційної взаємодії; складання аналітичних оглядів результатів спільної діяльності місцевих органів публічної влади з метою виявлення позитивного досвіду і його впровадження, перевірки на реалізованість нормативно-правових моделей взаємодії органів. При цьому слід резюмувати, що практика координаційної взаємодії повинна збагачуватися шляхом розроблення нових форм, спрямованих на підвищення ефективності координації спільної діяльності місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування.

Самостійним видом взаємодії місцевих органів виконавчої влади і ор-

ганів місцевого самоврядування є субординація. Вона характеризується тим, що здійснюється між органами, які знаходяться в субординаційних структурних зв'язках, між якими існують управлінські відносини, котрі функціонують на принципі «вертикалізації». Субординаційна взаємодія в умовах децентралізації є можливою у делегованій сфері компетенції. Крім того, при наявності делегованих повноважень можливим є такий вид взаємодії, як реординація. Зокрема, реординаційні структурні взаємозв'язки виникають, коли при здійсненні органами місцевого самоврядування делегованих повноважень необхідно враховувати місцеві інтереси, що обумовлює такий вид взаємодії між органами, що розглядається, як кореляційна реординація (кореляція інтересів) та ініціативна реординація, що виникає за ініціативи органів місцевого самоврядування при вирішенні питань, що порушують місцеві інтереси.

Найбільш важливою організаційно-правовою формою реординаційної взаємодії є взаємне інформування. Крім цієї форми, реординаційні взаємозв'язки виникають при прийнятті локальних нормативно-правових актів, що виражають спільні інтереси органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади. Суб'єктом прийняття документів при реординації є один орган (самоврядний або державний), але їх характерною особливістю є те, що ці акти враховують не тільки «власні» інтереси суб'єкта, що його приймає, але й інші (державні або місцеві) інтереси, відображають погляди, ініціативні пропозиції депутатів, представників органів

місцевого самоврядування чи місцевих органів виконавчої влади.

Доцільним є законодавчо закріпити основні організаційно-правові форми взаємодії, які сприяли б ефективному співробітництву місцевих органів публічної влади.

Координаційні, субординаційні й реординаційні структурні зв'язки в системі управління на місцях взаємообумовлені та є такими, що доповнюють один одного, що обумовлює застосування всіх видів взаємодії при здійсненні повноважень органами публічної влади на місцях для забезпечення ефективного управління територіями.

Висновки. Науково-практична парадигма взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (місцевих органів публічної влади) в умовах децентралізації містить: концептуально-теоретичні положення щодо децентралізації публічної влади, яка обумовлює особливості організації публічної влади на місцях; концепцію співвідношення державного, національного та місцевого інтересів; концепцію розмежування компетенції місцевих органів публічної влади; інститут делегування повноважень; принципи взаємодії місцевих органів публічної влади; концептуалізацію взаємовідносин, що виникають між органами публічної влади на місцях та кореспондуючих їм видів і організаційно-правових форм їх взаємодії; науково-практичні рекомендації з удосконалення чинного законодавства щодо організації та функціонування місцевих органів публічної влади та розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Безумовно, кожний з визначених елементів цієї парадигми

потребує свого подальшого наукового дослідження з метою створення ефективного наукового підґрунтя та визначення напрямків впровадження теоретичних положень у сучасні конституційно-правові реалії з метою утвердження та розвитку України як демократичної, децентралізованої, унітарної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крусян А.Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Одеса. 1999. 250 с.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 12.10.2021).
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону України від 01.07.2015 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 15.10.2021).
4. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону України від 13.12.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (дата звернення: 15.10.2021).
5. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону України № 2598 від 27.12.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (дата звернення: 15.10.2021).
6. Зміни до Конституції України в частині децентралізації влади. Фінальний звіт за результатами інклюзивних позапарламентських публічних консультацій «Зміни до Конституції України у частині децентралізації через консенсус». Проект тексту змін до Конституції України в частині децентралізації влади. 29.11.2021. URL: <http://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/>

documents/42960.pdf. (дата звернення: 30.11.2021).

7. Панчишин Р.І. Поняття та форми взаємодії органів місцевого самоврядування і місцевих органів державної виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2018. № 6. Ч. 2. С. 108-113.

8. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ : 2018. 216 с.

9. Ременяк О.В. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та державотворчій практиці: автореф. дис. ... канд. юр. наук. Львів, 2020. 21 с.

10. Лелеченко А.П. Децентралізація в системі державного управління в Україні: теоретико-методологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2006. 18 с.

11. Стемковська О.І. Особливості імплементації європейських стандартів у діяльність органів місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації : дис. ...канд. політ. наук. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Львівський національний університет імені Івана Франка Луцьк; Львів, 2021. 235 с.

12. Кун Т.С. Структура научних революцій: перевод с англ. Налетова И. З. (T.S. Kuhn. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, 1962). URL: <http://psylib.org.ua/books/Kunts01/>

13. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. Київ: Москаленко О.М., 2012. 212 с.

14. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія ; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ: Ін Юре, 2003. 512 с.

15. Кубко А. Державні інтереси в правовій системі України: поняття, ознаки, реалізація. *Публічне право*. 2020. № 1 (37). С. 160-168.

16. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. *Відо-*

мості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 20.10.2021).

17. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни»: затверджено Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 20.10.2021).

18. Москальова Н.П. Концепції національного інтересу в науковій літературі. *Вісник Донецького національного університету*. Сер.: Політичні науки. 2016. № 1. С. 29-32.

19. Концепція Асоціації міст України щодо змін до Конституції України в частині місцевого самоврядування та територіальної організації державної влади. *Асоціація міст України*. 21.02.2020 р. URL: https://kam.gov.ua/ua/news/pg/270220508980180_r13/ (дата звернення: 14.10.2021).

20. Батанов О.В. Взаємовідносини між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування: проблеми адміністративно-правової теорії та практики. *Вісник Запорізького національного університету* : Збірник наукових праць. Юридичні науки. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. №. 1. Ч. 1. С. 22–29. URL: <http://www.law.journalsofznu.zp.ua/visnik-1-2012/1180-batanov-o-v-vzaemovidnosini-mizh-mistsevimi-organami-vikonavchoji-vladi-ta-organami-mistsevogo-samovryaduvannya-problemi-administrativno-pravovoji-teoriji-ta-praktiki> (дата звернення: 12.10.2021).

21. Буглик Ю. Види відносин та сфери, які зумовлюють розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 166-171.

REFERENCES:

1. Krusyan A.R. Vzayemodiya miscevih organiv vikonavchoyi vlady ta organiv

miscevoغو samovyryaduvannya v Ukrayini. dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.02. Odesa. 1999. 250 s. [in Ukrainian].

2. Pro Strategiyu stalogo rozvitku «Ukrayina – 2020»: Ukaz Prezidenta Ukrayiny vid 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (data zvernennya: 12.10.2021) [in Ukrainian].

3. Pro vnesennya zmin do Konstituciyi Ukrayiny (shodo decentralizaciyi vlady): proekt Zakonu Ukrayiny vid 01.07.2015 r. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (data zvernennya: 15.10.2021) [in Ukrainian].

4. Pro vnesennya zmin do Konstituciyi Ukrayiny (shodo decentralizaciyi vlady): proekt Zakonu Ukrayiny vid 13.12.2019 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (data zvernennya: 15.10.2021) [in Ukrainian].

5. Pro vnesennya zmin do Konstituciyi Ukrayiny (shodo decentralizaciyi vlady): proekt Zakonu Ukrayiny № 2598 vid 27.12.2019 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (data zvernennya: 15.10.2021) [in Ukrainian].

6. Zmini do Konstituciyi Ukrayiny v chastini decentralizaciyi vlady. Finalnij zvit za rezultatami inklyuzivnih pozaparlamentskih publichnih konsultacij «Zmini do Konstituciyi Ukrayiny u chastini decentralizaciyi cherez konsensus». Proekt tekstu zmin do Konstituciyi Ukrayiny v chastini decentralizaciyi vlady. 29.11.2021. URL: <http://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42960.pdf>. (data zvernennya: 30.11.2021) [in Ukrainian].

7. Panchishin R.I. Ponyattya ta formy vzayemodiyi organiv miscevoغو samovyryaduvannya i miscevih organiv derzhavnoyi vikonavchoyi vlady. *Pravo i suspilstvo*. 2018. № 6. Ch. 2. S. 108-113 [in Ukrainian].

8. Romanyuk S.A. Decentralizaciya: teoriya ta praktika zastosuvannya: monografiya. Kiyiv : 2018. 216 s. [in Ukrainian].

9. Remenyak O.V. Decentralizaciya publichnoyi vlady v pravovij teorii ta

derzhavotvorchij praktici: avtoref. dis. ... kand. yur. nauk. Lviv, 2020. 21 s. [in Ukrainian].

10. Lelechenko A.P. Decentralizaciya v sistemi derzhavnogo upravlinnya v Ukrayini: teoretiko-metodologichnij analiz: avtoref. dis. ... kand. nauk z derzh. upr. Kiyiv, 2006. 18 s. [in Ukrainian].

11. Stemkovska O.I. Osoblivosti implementaciyi yevropejskih standartiv u diyalnist organiv miscevoغو samovyryaduvannya v Ukrayini v umovah decentralizaciyi : dis. ...kand. polit. nauk. Volinskij nacionalnij universitet imeni Lesi Ukrayinki. Lvivskij nacionalnij universitet imeni Ivana Franka Luck; Lviv, 2021. 235 s. [in Ukrainian].

12. Kun T.S. Strukturanauchnyhrevolyucij: perevod s angl. Naletova I. Z. (T.S. Kuhn. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, 1962). URL: <http://psyliborg.ord.ua/books/Kunts01/> (data zvernennya: 15.11.2021) [in USA].

13. Decentralizaciya publichnoyi vlady: dosvid yevropejskih krayin ta perspektivi Ukrayiny / [Borislavskya O.M., Zaveruha I.B., Shkolik A.M. ta in.]; Centr politiko-pravovih reform. Kiyiv: Moskalenko O.M., 2012. 212 s. [in Ukrainian].

14. Batanov O. V. Konstitucijno-pravovij status teritorialnih gromad v Ukrayini : monografiya ; za zag. red. V. F. Pogorilka. Kiyiv: In Yure, 2003. 512 s. [in Ukrainian].

15. Kubko A. Derzhavni interesi v pravovij sistemi Ukrayiny: ponyattya, oznaki, realizaciya. *Publichne pravo*. 2020. № 1 (37). S. 160-168 [in Ukrainian].

16. Pro nacionalnu bezpeku Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 21 chervnya 2018 r. *Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2018. № 31. St. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (data zvernennya: 20.10.2021) [in Ukrainian].

17. Strategiya nacionalnoyi bezpeki Ukrayiny «Bezpeka lyudini – bezpeka krayini»: zatverdzheno Ukazom Prezidenta Ukrayiny vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (data zvernennya: 20.10.2021) [in Ukrainian].

18. Moskalova N.P. Konceptiyi nacionalnogo interesu v naukovij literaturi. *Visnik Doneckogo nacionalnogo universitetu*. Ser.: Politichni nauki. 2016. № 1. S. 29-32 [in Ukrainian].

19. Konceptiya Asociaciyi mist Ukrayiny shodo zmin do Konstituciyi Ukrayiny v chastini misceвого samovryaduvannya ta teritorialnoyi organizaciyi derzhavnoyi vlady. Asociaciya mist Ukrayiny. 21.02.2020 r. URL: https://kam.gov.ua/ua/news/pg/270220508980180_p13/ (data zvernennya: 14.10.2021) [in Ukrainian].

20. Batanov O.V. Vzayemovidnosini mizh miscevimi organami vikonavchoyi vladi ta organami misceвого samovryaduvannya: problemi administrativno-pravovoyi teorii

ta praktiki. *Visnik Zaporizkogo nacionalnogo universitetu* : Zbirnik naukovih prac. Yuridichni nauki. Zaporizhzhya : Zaporizkij nacionalnij universitet, 2012. №. 1. Ch. 1. S. 22–29. URL: <http://www.law.journalsofznu.zp.ua/visnik-1-2012/1180-batanov-o-v-vzaemovidnosini-mizh-mistsevimi-organami-vikonavchoji-vladi-ta-organami-mistsevogo-samovryaduvannya-problemi-administrativno-pravovoji-teorii-ta-praktiki> (data zvernennya: 12.10.2021) [in Ukrainian].

21. Buglik Yu. Vidi vidnosin ta sferi, yaki zumovlyuyut rozmezhuвання povnovazhen mizh organami vikonavchoyi vlady ta organami misceвого samovryaduvannya. *Pidpriyemnictvo, gospodarstvo i pravo*. 2018. № 12. S. 166-171 [in Ukrainian].